



DARBO SANTYKIŲ
IR VALSTYBINIO
SOCIALINIO DRAUDIMO
TEISINIS-ADMINISTRACINIS
MODELIS

PROJEKTO „DARBO SANTYKIŲ IR VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO TEISINIS-
ADMINISTRACINIS MODELIS“
APTARIMAS-DISKUSIJA
2015 m. birželis 22 d.
„Radisson Blu Lietuva“, Vilnius

Valstybinis socialinis draudimas

prof. Romas Lazutka
Vilniaus universitetas

Socialinio draudimo reformos sritys

Apdraustieji

Įmokos

Išmokos

Pensijos

Motinystės
(tėvystės)

Ligos

Nedarbo

Nelaimingi
atsitikimai
darbe

Socialinio draudimo pensijos:

1. Plečiama finansavimo bazė – bazinė iš Valstybės biudžeto (VB)
2. Įmokų lubos
3. Keičiama pensijos dydžio formulė aiškesne
4. Visos papildomos įmokos integruojamos į papildomą dalį, priedas už stažą – į pagrindinę dalį
5. Įvedamas valorizavimas ir indeksavimas
6. Netekto darbingumo pensijos formulė pensijos dydį nuosekliau sieja su nedarbingumo lygiu

Išmokų dydžio aiškumo didinimas (senatvės pensijos dalių skaičiavimo formulės - priedas už stažą, apskaitos taškai)

Apskaitos vienetų SD pensija

1. Per metus sumokėjęs pensijų draudimo įmoką nuo 12-os tų metų vidutinių algų asmuo įgyja 1 AV
2. Sulaukus pensijos, įgyti AV sumuojami
3. Kiekvienas AV įvertinamas eurais, ir pagal tai mokama pensija
4. AV vertė eurais Seimo tvirtinama kartu su biudžetu kasmet (siejant su ekonominiais rodikliais – valorizavimas ir indeksavimas sutampa)
5. Žinodamas savo AV skaičių tiek pensininkas, tiek dirbantis asmuo mato, kiek pensijos yra „susikaupęs“)

(1 pvz., iki pensinio amžiaus surinkus 50 AV ir esant AV vertei 5 eurai, mėnesio pensija - 250 eurų;

2 pvz., 30-metis jaunuolis surinkęs 10 AV, žino, kad jau yra sukaupęs 50 eurų savo būsimai pensijai)

Pensijų indeksavimas

1. Pensijų indeksavimas:

- a) Indeksuojama pagal 7 metų (3 prieš, einamieji ir 3 po metai) darbo užmokesčio fondo vidutinį pokytį; mažėjimo linkme neindeksuojama, tačiau DUF ėmus augti indeksuojama lėčiau, kol bus likviduotas įsiskolinimas
- b) Indeksuojamas pagal paskelbtą praeitų metų darbo užmokesčio indeksą, bet tik jei darbo užmokestis ir apdraustųjų skaičius nemažėjo; indeksavimas atnaujinamas tik kai darbo užmokestis susilygina su prieš nuosmukį buvusiu darbo užmokesčiu. Pensijos nemažinamos tol, kol rezerve yra lėšų mokėjimams palaikyti; jei - išsekęs, mažėjant darbo užmokesčiui pensijos mažinamos

2. Pensijos dydžio susiejimas su gyvenimo trukme nuo 2026 m.; asmens apskaitos vienetai mažinami pagal vidutinės tikėtinos 65 metų asmens gyvenimo trukmės didėjimą per du metus.

3. Pensinis amžius po 2026m. vėlinamas pagal vidutinę tikėtiną 65 metus sukakusių asmenų gyvenimo trukmę; jai padidėjus puse metų ar daugiau, palyginti su buvusiu 2026 m., pensijos amžius didinamas puse metų, praėjus dvejiems metams nuo vidutinės tikėtinos gyvenimo trukmės padidėjimo metų pradžios.

Ligos draudimas

Spragos:

1. Perteklinis administravimas sveikatos sistemai - draudimas nuo 1 d. darbdavio ir nuo 3 d. VSD (kol kas reikšmingas mažai uždirbantiems, dažnai sergantiems)
2. Neapreptos savarankiškai dirbančių grupės

Sprendimai:

1. Ligos išmokų draudimo laikotarpis nekeičiamas
2. Siūloma apdrausti penkias dirbančiųjų grupes

Pasekmės:

1. Didesnis individualiai dirbančiųjų saugumas
2. Didesnė finansinė našta apdraustiesiems
3. Platesnis solidarumas visuomenėje – lengvesnė finansinė našta
4. Didesnis įtarumas dėl galimo piktnaudžiavimo (administravimo problemos)

Nedarbo draudimas

Spragos:

1. Supainiota su ilgalaikių rizikų draudimu (siejama su ilgamečiu stažu)
2. Trumpa prarastų pajamų kompensavimo trukmė (perkelia našta socialinei paramai)
3. Neadekvatus dydis daugiau uždirbantiems

Sprendimai:

1. Plečiama išmokos mokėjimo trukmė (9 mėn.)
2. Didinama išmoka, pakeliamos "lubos"

Pasekmės

1. Geresnė apsauga nuo nedarbo
2. Didesnės socialinio draudimo išlaidos (cikliška svyruojančios)
3. Mažesnė našta socialinei paramai

Apsaugos adekvatumo didinimas – nedarbo išmoka

Teisė į nedarbo draudimo išmoką esant min. 12 mėn. draudimo stažo per paskutinius 24 mėn; (yra 18 per 36 mėn.);

- Nedarbo draudimo išmoka mokama 9 mėnesius; (yra stažas mažesnis negu 25 metai - 6 mėn., nuo 25 iki 30 metų – 7 mėn. nuo 30 iki 35 – 8 mėn., jei 35 ir daugiau – 9 mėn.

1. Nedarbo draudimo išmoka apskaičiuojama kaip pastovios ir kintamos dalių suma.
2. Pastovią nedarbo draudimo išmokos dalį sudaro 30 proc. mokėjimo mėnesį galiojančio minimalaus darbo užmokesčio
3. Kintama nedarbo draudimo išmokos dalis apskaičiuojama taip:
 - 1-3 mėn. - 50 proc.
 - 4-6 mėn. - 40 proc.
 - 7-9 mėn. - 30 proc. bedarbio vidutinių mėnesinių draudžiamųjų pajamų;
 - Išmokos “lubos” - 75 proc. vidutinio darbo užmokesčio

Nedarbo išmokos dydis (eurai)

Atlyginimas	I-III mėn.		IV-VI mėn.		VIII-IX mėn.	
	Yra	Siūloma	Yra	Siūloma	Yra	Siūloma
300	221	240	150	210	0	180
700	302 381	440	241	370	0	300
1000	302 (501)	536 (590)	301	490	0	390
2000	302 (901)	536 (1090)	302 (501)	536 (890)	0	536 (690)

* "Lubos"

Motinstės (tėvystės) draudimas

Spragos:

1. Neapreptos savarankiškai dirbančiųjų grupės
2. Pretenzija (neįgyvendinama) kompensuoti vaiko priežiūros išlaidas (socialinės paramos elementas – išlaidos nėra atsitiktinis dydis, o kompensacijos dydis siejamas su buvusiomis pajamomis)
3. Neprarastų pajamų “kompensavimas” (išmokos mokėjimas dirbantiems)

Sprendimai:

1. Siūloma apdrausti šešias dirbančiųjų grupes (žr. kt. skaidrė)
2. Atsisakyti socialinės paramos draudimo sistemoje - kompensuoti tik dalį ir tik prarastų pajamų)

Pasekmės

1. Didesnis individualiai dirbančiųjų saugumas
2. Didesnė finansinė našta apdraustiesiems
3. Grynesnis socialinis draudimas
4. Mažesnės socialinio draudimo išlaidos
5. Didesni lūkesčiai ir daugiau vietos šeimos politikai ir socialinei paramai šeimai

Apsaugos dubliavimo tos pačios rizikos atveju mažinimas

Nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių susirgimų draudimas

Spragos:

1. Draudimo dubliavimas (su netekto darbingumo ir našlystės)
2. Gyvybės draudimo funkcija nematerialios žalos atlyginimui (išmoka žuvus)
3. Pakeliui į/iš darbo draudimas

Sprendimai:

1. Mokėti tik vieną išmoką iš vienos draudimo šakos, nes draudiminis įvykis tik vienas
2. Vienkartinę išmoką žuvus pertvarkyti
3. Pakeliui į/iš darbo - palikti tik kai vykstama organizavus darbdaviui

Pasekmės

1. Mažesnės išlaidos
2. Mažiau nepagrįstų išimčių

Ačiū už dėmesį